

ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก: กรณีศึกษาครอบครัวอุปถัมภ์จังหวัดเชียงใหม่

THE ATTACHMENT OF PARENTS TO CHILDREN: A CASE STUDY OF FOSTER FAMILIES IN CHIANG MAI PROVINCE

Received: March 10, 2023

Revised: June 10, 2023

Accepted: June 15, 2023

^{*1}กานต์ แดงสีบตระกูล ²ณฐวัฒน์ ล่องทอง

^{*1}Karn Daengsueptrakun ²Nathawat Longthong

^{*1-2}ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

^{*1-2}Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

*Corresponding Author, E-mail: karndaeng.cnx@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการศึกษาเฉพาะรายกรณี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจากสถานสงเคราะห์บ้านเด็กเวียงพิงค์ เชียงใหม่ จำนวน 4 ราย ตั้งแต่ 1 มิถุนายน ถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2565 และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ และตีความ ผลจากการศึกษาพบว่า ลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ประกอบด้วย 1) ต้นทุนความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมาจากความปรารถนาดี ความสงสาร ความเข้าใจถึงจิตใจของเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก รวมถึงนิสัยรักเด็กของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์เป็นทุนเดิม 2) ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกเกิดจากกิจวัตรประจำวันและการได้ทำหน้าที่ของพ่อแม่ 3) ความผูกพันนี้เข้าใจว่าสักวันต้องแยกจาก มีเพียงความปรารถนาดี ความรัก ความห่วงใยที่มอบให้

คำสำคัญ: ความผูกพัน, ครอบครัวอุปถัมภ์

Abstract

The objective of this research was to study the characteristics of attachment of adoptive families towards their children. The research used the case study as a type of qualitative research. Data was collected through in-depth interviews with four adoptive families selected based on criteria from the Wiang Ping Children's Home in Chiang Mai, Thailand, from June 1 to November 30, 2022. The collected data from the interviews

was analyzed and interpreted. The findings revealed that the characteristics of attachment of adoptive families towards their children consisted of 1) the parental investment cost towards their adopted children, which came from their good intentions, empathy, understanding towards the child's psyche who came from the children's home, as well as the family's love for children, which served as the original capital, 2) the attachment of adoptive families towards their children that arises from daily routines and parental duties, and 3) this attachment is understood to eventually separate from the good intentions, love, and concern that were given.

Keywords: Attachment, Foster care

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปี ค.ศ. 2019 พบสถิติของจำนวนเด็กทั่วโลกที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กและสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าประมาณ 140 ล้านคน และมีเด็กอีกประมาณ 15 ล้านคนที่ไม่มีทั้งพ่อและแม่ (American world adoption, 2019) ในประเทศไทยจากฐานข้อมูลสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล มีเด็กที่ถูกส่งเข้าสู่สถานสงเคราะห์เด็ก จำนวน 2,000 – 3,000 คนต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กจะถูกเลี้ยงแบบรวม โดยมีจำนวนเด็กที่ต้องอยู่ในการดูแลประมาณ 20 คนต่อการดูแลของเจ้าหน้าที่ 1 คน ซึ่งส่งผลให้สถานสงเคราะห์ไม่สามารถดูแลเด็กและตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เด็กในสถานสงเคราะห์มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์มากกว่า ร้อยละ 75 เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ปัญหาสัมพันธภาพกับเพื่อน (ภราดร ยิ่งยวด และคณะ, 2561) กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ตระหนักถึงการคุ้มครองดูแลเด็กที่อยู่ในสภาวะที่ยากลำบากจากการดูแลของครอบครัว เช่น เด็กถูกล่วงละเมิด เด็กถูกกระทำความรุนแรง เด็กขาดการเลี้ยงดูที่เหมาะสม ซึ่งเด็กเหล่านี้มักจบลงด้วยการถูกส่งไปยังสถานสงเคราะห์เด็กแห่งต่าง ๆ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562) โดยมีผลการศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กกว่า การที่เด็กเติบโตในสถานสงเคราะห์เด็กส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วยสาเหตุของการดูแลที่ไม่ทั่วถึง ปัญหาที่เด็กถูกแยกออกจากครอบครัวของตนเอง และบ่อยครั้งถูกแยกออกจากชุมชน รวมไปถึงสถานสงเคราะห์เด็กที่มีการดำเนินงานที่เป็นไปตามกิจวัตรแต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อความต้องการของเด็กแต่ละคน แม้ว่าสถานสงเคราะห์เด็กบางแห่งจะจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความพร้อมและความทุ่มเทในการเลี้ยงดูเด็กไว้อย่างเพียงพอ แต่ก็ไม่สามารถทดแทนความเป็นครอบครัวได้ (ภราดร ยิ่งยวด และคณะ, 2561)

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดระบบการเลี้ยงดูทดแทนที่เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายและนโยบายด้านการคุ้มครองเด็ก โดยการจัดหาครอบครัวที่สามารถทำหน้าที่ทดแทนครอบครัวของเด็กและอุปการะเลี้ยงดูเด็กในบรรยากาศของความเป็นครอบครัวเพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัยทั้งทางด้าน

ร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา ครอบครัวอุปถัมภ์เป็นหนึ่งในรูปแบบของครอบครัวทดแทนชั่วคราวในกรณีครอบครัวตามสายเลือดของเด็กประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ มีฐานะยากจน รายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ อันส่งผลกระทบต่อการเลี้ยงดูเด็กกรมไปถึงค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของเด็ก กลุ่มครอบครัวอุปถัมภ์จึงเป็นการดำเนินงานในรูปแบบลักษณะการป้องกันเด็กเข้าสู่สถานสงเคราะห์เด็กวิธีหนึ่ง โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งส่วนกลางและภูมิภาคร่วมดำเนินการ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2562) ครอบครัวอุปถัมภ์จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม การที่เด็กได้อยู่ร่วมกับครอบครัวและเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่เด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้และได้รับการดูแลด้านกายภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ การได้รับความรัก ความใส่ใจ และมีผู้ดูแลที่เด็กสามารถเรียนรู้ความรักซึ่งเด็กจะยึดเป็นหลักมั่นคงในการพัฒนาความสัมพันธ์อื่น ๆ ต่อไปในอนาคต ซึ่งบทบาทของการเป็นพ่อแม่จึงมีความสำคัญในการดูแลเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาเพียงชั่วคราวก็ตาม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเนื่องจากครอบครัวอุปถัมภ์ไม่ใช่ครอบครัวตามสายเลือดของเด็กที่รับมาอุปถัมภ์ การเป็นพ่อแม่ของครอบครัวอุปถัมภ์ก็นับว่าเป็นบทบาทที่เข้ามาเติมเต็มคำว่าครอบครัวของเด็กให้เกิดความสมบูรณ์เสมือนครอบครัวที่แท้จริงของเด็กโดยส่วนสำคัญของการเป็นครอบครัวคือความผูกพัน ซึ่งการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์จะมีความผูกพันที่เหมือนหรือแตกต่างจากครอบครัวทั่วไปหรือไม่ ซึ่งหากผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าคำตอบจากงานวิจัยครั้งนี้ จะทำให้เข้าใจถึงประสบการณ์ทางจิตใจของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ และนำข้อค้นพบมาเป็นแนวทางในการจัดรูปแบบบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาสำหรับกลุ่มพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ รวมไปถึงหาข้อค้นพบใช้เพื่อเสริมสร้างความรู้และมุมมองด้านบวกของการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์และเพื่อการพัฒนาด้านสวัสดิการเด็กและครอบครัวของกลุ่มเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูก

คำถามงานวิจัย

ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมีลักษณะอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case study approach) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การบันทึกเทปการสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยใช้วิธีการเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยแบบเจาะจง เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ที่มีคุณลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจากสถานสงเคราะห์บ้านเด็กเวียงพิงค์ เชียงใหม่

การพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เลขที่โครงการ CMUREC NO. 64/160 ผ่านการรับรองการพิจารณาจริยธรรมวันที่ 8 มีนาคม 2565 โดยผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้เข้าร่วมถึงชี้แจงรายละเอียดก่อนดำเนินการวิจัยโดยการแนะนำตัว ขอความร่วมมือ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และสิทธิในการเข้าร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยให้อิสระแก่ผู้เข้าร่วมวิจัยในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจหรือถอนตัวจากการวิจัย โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ตลอดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ราย
2. นิยามศัพท์เฉพาะ

ความผูกพันของพ่อแม่ที่มีต่อลูก หมายถึง ความรู้สึกของพ่อหรือแม่ครอบครัวอุปถัมภ์จากการเอาใจใส่ใกล้ชิด โดยแสดงออกเป็นความรู้สึกและพฤติกรรมเพื่อรักษาความใกล้ชิดที่มีต่อกันในครอบครัว

พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ หมายถึง ตัวแทนครอบครัวที่ทำหน้าที่ในการดูแลเด็กที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ชั่วคราวเพื่อทดแทนพ่อแม่ตามสายเลือดที่ประสบปัญหาและไม่สามารถทำหน้าที่ในการดูแลเด็กได้ ซึ่งเด็กอยู่ในการดูแลของสถานสงเคราะห์ เด็กจนกว่าพ่อแม่ทางสายเลือด หรือทางสถานสงเคราะห์เด็กจะดำเนินการหาครอบครัวบุญธรรมให้แก่เด็กได้

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักทีละ 1 ราย ไปจนถึงรายที่ 4 เก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 มิถุนายน ถึง 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2565 โดยการขออนุญาตประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยต่อสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์เชียงใหม่ ต่อจากนั้นจึงติดต่อกับนายเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เด็ก เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย แก่ผู้ให้ข้อมูล โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก จากสถานสงเคราะห์บ้านเด็กเวียงพิงค์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 2) มีประสบการณ์เลี้ยงดูเด็กมากกว่า 3 ปี 3) เป็นครอบครัวที่รับอุปถัมภ์เด็กและเยาวชน เพศชาย หรือเพศหญิง ที่มีอายุ 0-5 ปี 4) เป็นครอบครัวที่สามารถติดต่อและติดตามได้ 5) เป็นครอบครัวที่สมัครใจ และให้ความยินยอมให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูลในการทำวิจัย และ 6) สามารถสื่อสารประสบการณ์ในเชิงลึกได้และไม่มีปัญหาในการได้ยินและการมองเห็น

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นัดหมายผู้ให้ข้อมูล และเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยข้อคำถามกึ่งโครงสร้าง โดยเริ่มจากการสร้างสัมพันธภาพ หลังจากนั้นจึงใช้คำถามที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามารับหน้าที่การเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งการสัมภาษณ์แต่ละรายใช้ระยะเวลาในแต่ละครั้งประมาณ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยผู้วิจัยได้ใช้การบันทึกเสียงด้วยอุปกรณ์ในการบันทึกข้อมูล หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา โดยการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ผ่านการพิจารณาคำต่าง ๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่ถอดความแล้ว ถิ่นกรองประเด็นที่สำคัญและทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือผ่านการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย 1

ท่าน และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วยนักจิตวิทยาคลินิกและครอบครัว 1 ท่าน และนักจิตวิทยาการศึกษา 1 ท่าน ร่วมทบทวนและตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

จำนวนครอบครัวอุปถัมภ์ 4 ครอบครัว โดยมีกรณีศึกษาหลักในการให้ข้อมูลจำนวน 4 ราย เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 45-59 ปี มีรายละเอียดของกรณีศึกษาแต่ละรายโดยใช้นามสมมติดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 แม่บัว อายุ 45 ปี รูปร่างสมส่วน ท่าทางสุขุม ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์มาแล้วทั้งหมด 4 คน ไม่มีทายาททางสายเลือด ปัจจุบันมีเด็กในการดูแล 1 คน สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่บัว สามี และน้องเอ (ลูกครอบครัวอุปถัมภ์) ปัจจุบันแม่บัวประกอบอาชีพครูที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนสามีเป็นเกษตรกร น้องเอมาอยู่ในครอบครัวนี้ตั้งแต่อายุ 2 ขวบจนถึงปัจจุบันอายุ 6 ขวบ

กรณีศึกษาที่ 2 แม่อ้อม อายุ 46 ปี รูปร่างท้วมตัวใหญ่ ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์มาแล้ว 2 คน ไม่มีทายาททางสายเลือด ปัจจุบันมีเด็กที่ในการดูแล 1 คน สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่อ้อม แม่อุ้ม และน้องบี (ลูกครอบครัวอุปถัมภ์) แม่อ้อมรับจ้างทั่วไป น้องบีเข้ามาอยู่ในครอบครัวนี้ ตั้งแต่อายุ 8 เดือนจนถึงปัจจุบันอายุ 6 ขวบ

กรณีศึกษาที่ 3 แม่แก้ว อายุ 59 ปี รูปร่างสมส่วนเดินถือไม้เท้าเนื่องจากประสบอุบัติเหตุ ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์ 2 คน ไม่มีทายาททางสายเลือด ปัจจุบันยังมีเด็กที่อยู่ในการดูแลของแม่ 2 คน สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่แก้ว สามี และเด็กที่รับอุปถัมภ์ 2 คน (น้องซี และน้องดี) แม่แก้วและสามีประกอบอาชีพเกษตรกร แม่แก้วได้เริ่มรับน้องมาเลี้ยงตอนน้องอายุประมาณ 2 ขวบจนตอนนี้น้องอายุได้ประมาณ 6 ขวบ

กรณีศึกษาที่ 4 แม่น้อย อายุ 54 ปี รูปร่างสมส่วน อวัยวะดี ประสบการณ์การดูแลเด็กอุปถัมภ์ 2 คน มีทายาททางสายเลือด 2 คน ซึ่งลูกคนโตแต่งงานและทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนลูกอีกคนหนึ่งอาศัยอยู่กับแม่น้อย ปัจจุบันยังมีเด็กที่อยู่ในการดูแลของแม่ 2 คน สถานภาพแยกกันอยู่กับสามี สมาชิกภายในครอบครัวประกอบด้วย แม่น้อย ยาย ลูกสาว น้องอีและน้องเอฟ (ลูกครอบครัวอุปถัมภ์) แม่น้อยประกอบอาชีพเกษตรกร

จากการศึกษา ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ ดังนี้

1. ต้นทุนความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมาจากความปรารถนาดี ความสงสาร ความเข้าใจถึงจิตใจของเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก รวมถึงนิสัยรักเด็กของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ แม้ว่าจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์จะมาจากเหตุผลต่างกัน อาทิ การอยากมีรายได้เพิ่มเติมจากการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์หรือเลี้ยงดูเด็กเพื่อแก้เหงา แต่เมื่อได้สัมผัสและสังเกตขณะสัมผัส พบว่าเหตุผลที่สำคัญเบื้องหลังของการเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์แท้จริงแล้วคือ นิสัยรัก

เด็กของพ่อแม่รวมถึงความเข้าใจจิตใจของเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก ความปรารถนาดีต่อเด็ก หรือ แม้แต่ความสงสาร ดังกรณีศึกษาที่ 1 ที่ได้กล่าวว่า

“ก่อนหน้านี้มีคนแถวบ้านรับเด็กมาเลี้ยง ก็เลยแนะนำให้ลองเลี้ยงดู เราก็เลยลองเลี้ยงดูเพราะเรา สงสารเด็ก เห็นว่าเด็กไม่เคยอยู่กับครอบครัว ... สงสารเด็กคล้ายๆ ว่า ถ้าเด็กได้อยู่ในสถานสงเคราะห์เค้า จะมีปมด้อยอะไรอย่างนี้”

นอกจากนี้ กรณีศึกษาที่ 1 ยังให้ข้อมูลที่สะท้อนถึงความเข้าใจเด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์เด็ก ที่ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า

“ไม่รู้ว่าจะมีปมด้อยอะไรหรือเปล่า เด็กที่มาจากสถานสงเคราะห์ เราต้องเติมส่วนที่ขาดให้เด็ก เด็กอยู่สถานสงเคราะห์ก็เหมือนมีปมด้อยแล้ว ไม่อย่างนั้นเค้าจะมาอยู่ในสถานสงเคราะห์ได้ไง มันก็ต้องมี ปัญหาอะไรเกิดขึ้นกับเด็ก เราก็ต้องให้ความรัก”

นอกจากนี้ครอบครัวพ่อแม่อุปถัมภ์ ยังมีนิสัยรักเด็กเป็นทุนเดิมได้ให้การช่วยเหลือเด็กละแวกบ้านที่ ขาดโอกาสเป็นประจำด้วยการเลี้ยงอาหารแจกขนมให้ของที่จำเป็นโดยการที่หวังว่าการที่เด็กได้รับสิ่งที่เหมาะสมจะช่วยให้เด็กได้เติบโตเป็นคนที่ดีในวันข้างหน้า ดังคำกล่าวของ กรณีศึกษาที่ 4 ที่กล่าวว่า

“ตอนที่แม่อยู่บ้าน ปกติก็ชอบมีเด็กมาเล่น แล้วแม่ก็ทำกับข้าวเป็นหม้อมาเลี้ยงเด็ก เด็กก็เลยติดแม่ กันหมด...ตอนเลิกเรียนก็มีแต่เด็กมายกมือไหว้แม่ ทักทายว่า “แม่น้อย(นามสมมติ) สวัสดีครับ” คนไหนก็ ยกมือไหว้ เราทำดีกับเด็กในวันหน้าเด็ก ก็จะมาเด็กก็ยังมีจิตสำนึกที่ดี”

ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ตัดสินใจได้ไม่ยากนักของกรณีศึกษาที่ 4 ที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นพ่อแม่ ครอบครัอุปถัมภ์สำหรับเด็กที่ขาดโอกาสจากคำกล่าวของกรณีศึกษาที่ 4 ที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เพราะรู้สึกว่าการขาดพ่อขาดแม่ แล้วเรามาทดแทนให้เด็กเป็นให้ทั้งพ่อทั้งแม่ ยิ่งรู้ว่าเค้าขาด แม่ยิ่งต้องให้ความรัก...ตอนเข้าไปกอดก็รู้สึกสงสารว่าเด็กเกิดมาแล้วพ่อแม่ไม่เลี้ยง พอมาอยู่กับเรายังต้อง ห่มเทให้ความรักให้สิ่งที่ดี กับเด็กสองคนนี่ เช่นทำกับข้าวก็ทำกับข้าวดี ๆ ไว้ให้เด็กสองคนนี่”

ซึ่งจากข้อความดังกล่าวทั้งหมดแสดงถึงจุดเริ่มต้นที่เกิดจากความรักเด็กเป็นทุนเดิม บวกกับความ เข้าใจเด็กในสถานสงเคราะห์ จึงอดสงสารไม่ได้ โดยจะสังเกตได้ว่า กรณีศึกษาทุกรายมีความปรารถนาที่ ดีเพื่อหวังให้เด็กได้รับการดูแลและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. ความผูกพันเพิ่มขึ้นจากกิจวัตรประจำวันและการได้ทำหน้าที่ของพ่อแม่ จากการที่พ่อแม่ ครอบครัอุปถัมภ์ได้ดูแลลูกตั้งแต่วันแรกเมื่อเวลาผ่านไปจากการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น กินข้าว อาบน้ำ ส่งไปโรงเรียน จนความรู้สึกผูกพันค่อยๆ เพิ่มขึ้นเป็นความรู้สึกห่วงใย ความรัก และปรารถนาดีของคนที่เป็นพ่อแม่ที่มีต่อลูก รวมไปถึงการสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้ลูก โดยพ่อแม่อุปถัมภ์ได้ดูแลเด็กจากสถาน สงเคราะห์เหมือนลูกคนหนึ่ง ดังคำกล่าวของกรณีศึกษาที่ 1 ว่า

“รักเหมือนลูก ปฏิบัติกับเค้าดี คอยให้ความรักกับเค้า อย่างเวลาไปรับไปส่ง เวลาไปไหนมาไหนก็จะ คอยเอาไปด้วยเช่นงานวันแม่ ไปโลดสไปสวนสัตว์”

จากการทำหน้าที่ในการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำร่วมกัน มีทั้งความใกล้ชิดและห่วงใย โดยกรณีศึกษาที่ 1 ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า

“เล่นกัน กอดกัน ... ก็เลี้ยงเหมือนลูก คอยให้ความรัก ทำกับข้าวให้กินตอนเช้า เวลาไปโรงเรียนพ่อแม่ก็จะไปส่ง ตอนอยู่กับแม่ก็จะเล่นของเล่นด้วยกัน เป็นทั้งแม่ เป็นทั้งเพื่อน ... แต่ก็ยังอดห่วงน้องไม่ได้ เรียนจะเรียนรู้เรื่องหรือเปล่า คือหรือเปล่า”

นอกจากนี้การใช้ช่วงเวลาร่วมกันของครอบครัวคือ การมีเวลาที่ใกล้ชิดและเมื่อลูกป่วย ในประเด็นนี้สำหรับคนเป็นพ่อแม่ก็อดเป็นห่วงไม่ได้ เช่นเดียวกันกับกรณีศึกษาที่ 2 ได้กล่าวว่า

“กิจกรรมก็มีเล่นกัน ปลุกตื่นไม้ด้วยกัน ตอนช่วงที่น้องไม่สบายเราก็นอนไม่หลับ เป็นห่วงว่าจะตัวร้อน ก็กระวนกระวายใจ กลัวว่าจะน้องจะป่วยหนัก...ช่วงที่น้องเค้าไม่สบาย เรายังเป็นห่วงเพราะว่า เค้าไม่กินข้าว ไม่กินยา จนไม่รู้ต้องทำยังไงให้เค้าหาย”

นอกจากนี้การเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ทำให้ผู้เลี้ยงดูได้รับรู้ถึงการเป็นแม่ที่ตนเองไม่มีประสบการณ์ ดังกรณีที่ 2 ได้พูดถึงบทบาทการเป็นแม่และความใกล้ชิดที่ตนเองรับรู้ได้

“มันเป็นความรู้สึกหนึ่ง (หัวเราะ) ได้รับความอบอุ่น ได้กอด เวลาได้ดูแล ตอนทำอะไรให้ลูกก็เหมือนลูกจะรับรู้ได้ เช่น ตอนที่ลูกบอก .. แม่ วันนี้น้องไม่สบายใจ น้องขอกอดหน่อย .. เราเองก็รู้สึกเหมือนเป็นแม่กับลูกกันจริง ๆ ได้นอนด้วยกัน อยู่ด้วยกัน กินอะไรเหมือนกัน (ละอื้น) ”

ข้อความข้างต้นที่เปรียบเสมือนแสดงถึงความผูกพันที่มาจากความใกล้ชิดการกอดเพื่อแสดงถึงความรักและความปลอดภัยของแม่ของพื้นที่ความปลอดภัยทางใจในยามที่ลูกไม่สบายใจ อย่างไรก็ตามระยะเวลาที่ทำให้เกิดความผูกพันของแต่ละครอบครัวนั้น มีความแตกต่างกันแต่อย่างไรก็ตามความผูกพันก็มาจากกิจวัตรประจำวันที่พ่อแม่ลูกได้ทำร่วมกัน จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษาที่ 3 ได้ให้ข้อมูลว่า

“ยังไม่ทันจะถึง 1 ปีก็ผูกพันกันแล้ว ได้อุ้ม ได้อาบน้ำ ป้อนข้าว ป้อนน้ำ นอนด้วยกันทุกคืน เวลานอนเด็ก ๆ ก็จะเข้ามาอ้อน มากอด มาหอม พอถึงช่วงเช้าพ่อก็จะเป็นคนอุ้มเด็กลงจากบ้าน ...”

ประกอบกับ ความผูกพันที่พัฒนามาเป็นความห่วงใยและเพิ่มความผูกพันมากขึ้น ดังกรณีศึกษาที่ 3 ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“เวลาอาบน้ำ สระผมแม่ก็จะคอยสระผมให้ กลัวว่าเด็กจะล้างแชมพูไม่หมด หรือตอนกินข้าวถ้าน้องกินข้าวน้อย แม่ก็จะมาคอยป้อนข้าวช่วยเสริมให้น้องกินอิม หรืออย่างเวลาไปข้างนอกก็จะพาเด็กไปด้วยความผูกพันมันก็เพิ่มมากขึ้น เด็กเค้าก็ผูกพันกับเรา”

จะเห็นได้ว่าการทำหน้าที่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์นั้นไม่ได้แตกต่างจากครอบครัวโดยทั่วไป นอกจากจะดูแลลูกในกิจวัตรประจำวันแล้ว ยังร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับลูก ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกีฬา หรือการประกวดต่าง ๆ ที่โรงเรียน โดยการทำหน้าที่ของแม่ เมื่อลูกทำได้ดี คนเป็นแม่ก็ภูมิใจไปด้วย อย่างเช่นในกรณีศึกษาที่ 4 ซึ่งได้ให้ข้อมูลของการทำหน้าที่การเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ว่า

“ตอนที่โรงเรียนมีกิจกรรมแม่ก็ไปดูแลด้วยตลอด ตอนงานแข่งกีฬาแม่ก็คอยไปดูแล เราก็ไม่อยากให้ลูกเค้าต้องเจ็บ หรืออย่างตอนที่แม่แข่งประกวดคณิตคิดเร็ว พอได้รู้ว่าลูกได้ไปแข่งแม่ก็ภูมิใจว่าแม่เลี้ยงเด็กได้ดี เพราะว่าสำหรับแม่ เด็กทุกคนถ้าเป็นเด็กเค้าดีก็ทำให้แม่ภูมิใจ อย่างตอนลูกแม่ไปแข่งกีฬาฟุตบอลแล้วได้ถ้วยทองกลับมาให้โรงเรียน ก็เป็นความภาคภูมิใจอันดับหนึ่งของแม่เลย เวลาแม่ไปไหนเพื่อนบ้านก็มาชื่นชม ตอนไปแข่งประกวดกลอนสุนทรภู่ก็รางวัลชนะเลิศ”

3. เข้าใจว่าสักวันต้องแยกจากกัน มีเพียงความปรารถนาดี ความรัก ความห่วงใยที่มอบให้ พ่อแม่ครอบครัวยุคอุปถัมภ์ทราบตั้งแต่ต้นแล้วว่า การเป็นครอบครัวอุปถัมภ์จะดูแลเด็กได้เพียงชั่วคราว และเมื่อครอบครัวเด็กพร้อม หรือมีครอบครัวบุญธรรมมารับเด็กไป พ่อแม่จะต้องพร้อมที่จะให้เด็กไปอยู่กับครอบครัวที่แท้จริง หรือครอบครัวที่เป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมาย แม้จะมีความเศร้า ความเสียใจ ความห่วงหา ความคิดถึง จากการแยกจากเพราะความผูกพัน แต่อารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ยังเต็มไปด้วยความรัก ความห่วงใย และความปรารถนาดี ดังกรณีศึกษาที่ 1 กล่าวว่า

“แม่ก็ต้องทำใจไว้ เพื่ออนาคตของเด็กเค้าอาจจะไปได้ดีกว่าที่เราเลี้ยงมาเราต้องคิดอย่างนี้ว่าเค้าต้องไปได้ดี ก็เพราะว่าเค้าเป็นครอบครัวแท้ๆ เราก็ต้องคิดไปในแง่ดีก่อน คือใจไม่อยากให้กลับไปแต่ครอบครัวเค้ามารับกลับไปมันก็ต้องให้เด็กคืนเค้าไปจะไม่ให้มันก็ได้ ยังไงใจก็ไม่อยากให้อากลับมันก็เป็นความรู้สึกของเรา ตอนเลี้ยงมาเราก็รัก เด็กเค้าก็รักเรา”

นอกจากนั้น กรณีศึกษาที่ 2 ยังบอกเล่าด้วยอารมณ์ความรู้สึกสะท้อนถึงความผูกพัน ความรัก ที่มีในครอบครัวว่า ไม่ได้เป็นแค่พ่อแม่แต่ยังขยายความผูกพันนั้นไปสู่สมาชิกคนอื่น ๆ ซึ่งความผูกพันที่มีพื้นฐานมาจากความรัก ความปรารถนาดี และการเตรียมใจให้พร้อมเมื่อถึงวันที่แยกจาก ดังที่กรณีศึกษาที่ 2 กล่าวว่า

“ความผูกพันเนี่ย ยังไงมันก็ต้องเกิดขึ้น เพราะว่าคนเรามีความรู้สึก ขนาดสัตว์เลี้ยง เราเลี้ยงเรายังมีความผูกพันเลย อันนี้เป็นคนพูดคุ้ยสื่อสารได้ ยิ่งทำให้ผูกพันกันง่ายขึ้น ขนาดที่ว่าลุงแถวบ้านไม่ได้อยู่ด้วยกันชอบแวะมาเยี่ยมที่บ้านเค้าบอกว่าไม่อยากจะมาบอຍ กลัวว่าจะทำใจไม่ได้ถ้าเด็กถูกส่งกลับแต่ตอนช่วงที่เด็กไม่อยู่ก็จะชอบถามหา นี่ขนาดว่ากลัวผูกพัน ยังถามหาบอຍ ๆ แม้ว่าไม่ได้เจอกันทุกวัน ... 80-90 เปอร์เซนต์ คือที่เราได้ทำเต็มที่ในฐานะแม่ ส่วนอีก 10 ก็เผื่อไว้ให้เราเสียใจหน่อย เผื่อไว้ว่าวันหนึ่งที่เค้าเดินออกจากเราไป ก็จะได้มีโอกาส เผื่อว่าเด็กจะไปได้ดี ถ้ามีชีวิตที่ดีเราก็ตีใจด้วย(เสียงสั่น) ...”

นอกจากความผูกพันที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันช่วงหนึ่ง ในฐานะแม่ยังมีความเป็นห่วงเกี่ยวกับอนาคตของลูก ดังเช่น กรณีศึกษาที่ 3 ที่ได้กล่าวถึงลูกว่า เป็นห่วงเรื่องการเงินเพื่อให้ลูกมีเก็บไว้ใช้ในวันข้างหน้า

“หากว่าถึงเวลาที่เด็กต้องจากไปก็ยังมียกเก็บเผื่อให้น้องสักก้อน นำไปใช้ชีวิตในวันข้างหน้าพอน้องโตมาในวันข้างหน้าก็น้องไปกับแม่คนใหม่แล้วจะมีเงินมากหรือน้อยก็ให้น้องได้มีติดตัวเอาไว้ใช้สอยถ้าวันไหนเค้ามารับเด็กคืน แม่ก็คิดไว้อย่างนี้... แล้วถ้าวันนี้น้องต้องไปก็ต้องทำใจ... ขอแค่ให้ชีวิตน้องไปได้ดีเถอะ เราจะได้หมดห่วง”

ความรัก ความเป็นห่วงของคนเป็นพ่อแม่มีอยู่เสมอ แต่พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์รู้ว่า ต้องจากลา และตนเองคงเสียใจ ใจหาย แต่ก็ยังหวังว่าสักวันหนึ่งคงจะได้กลับมาพบกัน ดังกรณีศึกษาที่ 4 กล่าวว่า

“ก็ถ้าถึงเวลาพ่อแม่เค้ามารับเค้าคืนก็ต้องคืนให้เค้าไป เราจะรักยังงี้ก็ต้องคืนให้เค้า ถ้ามีคนมาอุปถัมภ์ต่ออีกที เด็กจะต้องมีการศึกษาที่สูงจะได้มีความรู้เข้ามาหาเลย ... มันก็เสียใจ น้อยเอ๋ยยยยย.. มันจะตรอมใจ แต่คิดว่าโลกมันกลม ยังไงเราก็จะได้เจอกันอีกอย่างเด็กเนี่ยเค้าก็ไม่ได้ไปที่ไหน ... ถ้าถึงเวลาเราก็คงร้องไห้หลายวัน อย่างเด็กนี่ก็เข้ามาหอมแก้ม แม่วันนึง 10-20 รอบ จากไปก็คงคิดถึง”

การอภิปรายผล

จากการศึกษาลักษณะความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์พบว่า ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์มีลักษณะสำคัญ 3 ประเด็นคือ ประเด็นแรกพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ต้นทุนความผูกพันมาจาก ความปรารถนาดี ความสงสาร ความเข้าใจจิตใจของเด็กและมาจากนิสัยรักเด็กของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ โดยเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของการเป็นพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์นั้น การเข้ามาทำหน้าที่พ่อแม่ทดแทนให้แก่เด็กจากสถานสงเคราะห์นั้น จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่สมควรได้รับการอนุญาตเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองครอบครัวอุปถัมภ์ ซึ่งต้องมีเจตนาที่ดีต่อเด็กในการอุปการะหรือดูแลเด็กประกอบกับมีความเข้าใจเด็กและการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ พิพิธกุล (2563) ที่ได้อธิบายคุณสมบัติส่วนหนึ่งของการเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ตามระเบียบของกรมประชาสงเคราะห์ว่า ต้องมีอุปนิสัยและความประพฤติที่เหมาะสมพร้อมสำหรับการเลี้ยงดูเด็กและต้องมีเจตนาที่ดีในการอุปถัมภ์เด็กซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว เช่นเดียวกันกับข้อมูลของ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์ (2561) กล่าวว่า ตามเงื่อนไขคุณสมบัติที่สมควรแก่การทำหน้าที่ดูแลเด็กในรูปแบบครอบครัวอุปถัมภ์ต้องมีอุปนิสัย มีความประพฤติที่เหมาะสม และมีเจตนาที่ดีในการเป็นผู้ปกครองของเด็กโดยไม่มีประวัติของการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม

ประเด็นที่ 2 ความผูกพันของพ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีต่อลูกมาจากการใช้เวลาด้วยกัน มีกิจวัตรประจำวันร่วมกัน รวมไปถึงการทำหน้าที่ของพ่อแม่ สิ่งนี้ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว จากการศึกษาพบว่า พ่อแม่ครอบครัวอุปถัมภ์ดำเนินชีวิตประจำวันในการดูแลลูก เมื่อเวลาผ่านไปก่อให้เกิดเป็นความผูกพันจากการทำหน้าที่ของพ่อแม่ที่ไม่แตกต่างจากครอบครัวทั่วไป ที่พ่อแม่ดูแลลูกตั้งแต่ การทำกับข้าว ป้อนข้าวอาบน้ำ แต่งตัว ใช้เวลาร่วมกันจนลูกกลายเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ความประทับใจที่น่าจดจำร่วมกันจน ก่อเกิดเป็นความผูกพัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัฐวิณ สิริธีรอรอด (2559) ที่ได้วิเคราะห์ว่า เมื่อผู้เลี้ยงดูผ่านการใช้เวลาร่วมกันกับเด็ก ทำให้ผู้เลี้ยงดูมีความผูกพันทางอารมณ์ซึ่งเกิดขึ้นจากพฤติกรรมการแสดงความรัก ความห่วงใย เป็นการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เลี้ยงดูและเด็กที่แสดงความรัก ความอบอุ่นแก่กัน และเมื่อรับรู้ว่าตนเองมีความสำคัญต่อเด็ก จึงต้องการที่จะพัฒนาให้เด็กได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ แนวคิดทฤษฎีความผูกพันของ Bowlby (1969) ที่ได้ให้ความสำคัญความสัมพันธ์ที่มีรูปแบบความมั่นคง (Secure) สายสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นพัฒนาการที่สำคัญที่ทำให้เกิดสายสัมพันธ์ทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เลี้ยงดู เมื่อผู้เลี้ยงดูต้องใช้เวลาอยู่ร่วมกันกับเด็ก ดังนั้นการตอบสนองที่ให้ความสนใจแก่เด็กด้วยการมอบความรัก ความเอาใจใส่จึงทำให้เด็กมีความผูกพันต่อผู้ดูแลมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 3 พ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่เข้าใจว่า สักวันจะต้องแยกจากกัน แต่จากการแยกจากนั้นเต็มไปด้วยความรัก ความปรารถนาดี และความห่วงใย แม้จะรู้สึกเสียใจ เศร้าใจก็ตาม จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า พ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่ให้การดูแลและทุ่มเทให้ลูกจนเปรียบเสมือนสมาชิกคนหนึ่งครอบครัว หากเมื่อถึงเวลาของการแยกจาก ย่อมส่งผลกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึก และครอบครัวยุคใหม่ส่วนหนึ่งไม่ต้องการให้เกิดการแยกจาก หากแต่เงื่อนไขของการเป็นครอบครัวยุคใหม่ที่ต้องส่งเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวที่แท้จริง หรือเด็กได้รับการเป็นบุตรบุญธรรม จึงเหลือไว้เพียงความปรารถนาที่ดีต่อเด็กว่าเด็กจะได้รับโอกาสที่ดีขึ้น มากกว่าการได้อยู่กับตน จากผลการศึกษาจึงพบอีกว่า พ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่ทุ่มเทอย่างเต็มที่ ไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ในครอบครัวที่แท้จริง และยังคงห่วงใยเมื่อถึงเวลาต้องส่งเด็กกลับคืน และปรารถนาว่าเด็กจะได้รับโอกาสที่ดีกว่าการได้อยู่กับตน ซึ่งตนก็พร้อมจะปล่อยให้เด็กได้รับโอกาสที่ดีขึ้น หรือได้กลับคืนสู่อ้อมอกของพ่อแม่ที่แท้จริง แม้ว่าจะรู้สึกเสียใจก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปาริชาติ ธงภักดิ์ (2559) ที่ได้อธิบายภาวะที่เกิดขึ้นเมื่อส่งเด็กกลับคืนกับพ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่ว่าครอบครัวยุคใหม่ยังคงห่วงใยเด็กจนถึงช่วงวินาทีสุดท้ายของการจากลา ทำให้รู้สึกหนักใจถึงความเป็นอยู่ของเด็กในอนาคตวันข้างหน้า ส่วนอีกความรู้สึกหนึ่งนั้นเป็นความรู้สึกปลื้มใจที่เด็กได้กลับคืนสู่ครอบครัว ในความหมายคือ ความปรารถนาดีที่ต้องการให้เด็กได้กลับไปเริ่มต้นการเป็นครอบครัวที่อบอุ่นอีกครั้ง ซึ่งความปรารถนาดีนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความห่วงใยของพ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่ได้ทำหน้าที่พ่อแม่เป็นอย่างดี เมื่อได้เห็นเด็กกลับคืนสู่ครอบครัวก็เปรียบเสมือนสัญญาณของการบรรลุจุดประสงค์ของการทำหน้าที่พ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้และทำความเข้าใจครอบครัวยุคใหม่หรือกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะงานด้านจิตวิทยาการศึกษา เนื่องจากผลของการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึง ความรัก ความเข้าใจ ความปรารถนาดีที่พ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่มีให้กับลูกจนกลายเป็นความผูกพัน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยให้นักจิตวิทยาการปรึกษามองเห็นคุณค่าทางบวกของพ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่และยังส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจบุคคลที่ทำหน้าที่ของพ่อแม่ครอบครัวยุคใหม่อีกด้วย
2. การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการศึกษาลักษณะความผูกพันของครอบครัวยุคใหม่ ดังนั้นการศึกษาในรูปแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงทดลองในรูปแบบโปรแกรมเพื่อการพัฒนาหรือเสริมสร้างคุณลักษณะทางบวกเพื่อเป็นส่วนช่วยเติมเต็มความเป็นครอบครัวยุคใหม่ที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน (2562). ระบบสารสนเทศเพื่อการคุ้มครองเด็ก. <https://dcy.go.th/>
- กมลทิพย์ พิพิชกุล. (2563). การปรับตัวและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของผู้อุปการะเด็กแบบครอบครัวอุปถัมภ์ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครนายก. [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:191377#

- ปาริชาติ ธงภักดี. (2553). *ประสบการณ์ทางจิตใจของมารดาอุปการะเมื่อส่งเด็กกลับคืนครอบครัว*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/21356>
- ภราดร ยิ่งยวด, อาภาพร เภาวัฒนา, และณณกุล เอี่ยมณีกุล. (2561). ผลของโปรแกรมการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 12(1), 10-20.
- ฉัฐวิณั สิริศิริธรรณ. (2559). ความผูกพันต่อครอบครัวและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนเตรียมทหาร. *Journal of HRIntelligence*, 11(2), 11-22.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์. *คู่มือสำหรับประชาชนประเภทบริการด้านเด็ก*. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุรินทร์. 2561. <https://surin.m-society.go.th/>
- องค์การทุนเด็กเพื่อสหประชาชาติ (UNICEF). (2557). *การศึกษาทบทวนด้านการเลี้ยงดูทดแทนในประเทศไทย*. นโยบายสู่การปฏิบัติโดยมุ่งเน้นเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอชไอวี/เอดส์ (CABA) <https://www.unicef.org/thailand/media/856/file/>
- American World Adoption. (2019). *Orphans, Orphan Care & Adoption in 2019*. <https://awaa.org/blog/orphans-orphan-care-adoption-in-2019/>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment. Attachment and Loss*. Basic Books.
- Williamson, J., & Greenberg, A. (2010). *สู่ครอบครัว มิใช่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า*. https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/Families%20Not%20Orphanages_TH_112718.pdf